

ISPAN TILI FRAZEOLOGIZMLARINING XUSUSIYATLARI

Djalilova S.M.*Ilmiy rahbar: Phd***Samiyev Sanjarbek Akmal o‘g‘li***Samarqand davlar chet tillari instituti**Filologiya va tillarni o‘qitish (ispan tili) 2216- guruh 4- kurs**samiyevsanjar26@gmail.com*

Annotatsiya. *Maqolada ispan tilidagi frazeologizmlarning xususiyatlari, ularning tuzilishi, ma'nosi va foydalanish kontekstlari tahlil qilinadi. Frazeologizmlar - bu tilning boyligini va madaniy merosini aks ettiruvchi ifodalar bo'lib, ular ko'pincha o'ziga xos semantik va sintaktik xususiyatlarga ega. Ispan tilidagi frazeologizmlar, ularning tarixi va rivojlanishi, shuningdek, turli ijtimoiy va madaniy kontekstlardagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Maqola, shuningdek, frazeologizmlarning o'zaro aloqasi, ularning boshqa tillardagi analoglari bilan solishtirilishi va o'qitish jarayonidagi ahamiyati haqida ham ma'lumot beradi.*

Kalit so‘zlar: *Ispan tili, Frazeologizm, Til xususiyatlari, Semantika, Sintaktika, Madaniyat, O'qitish metodikasi*

Аннотация. *В статье анализируются характеристики фразеологизмов в испанском языке, их структура, значение и контексты использования. Фразеологизмы - это выражения, отражающие богатство и культурное наследие языка, часто обладающие собственными семантическими и синтаксическими особенностями. Рассматриваются фразеологизмы в испанском языке, их история и развитие, а также их значение в различных социальных и культурных контекстах. В статье также представлена информация о взаимосвязи фразеологизмов, их сравнении с аналогами в других языках и их значении в процессе обучения.*

Ключевые слова: *Испанский язык, фразеологизмы, языковые особенности, семантика, синтаксис, культура, методика преподавания.*

Annotation. *The article analyzes the characteristics of phraseologisms in the Spanish language, their structure, meaning and contexts of use. Phraseologisms are expressions that reflect the richness and cultural heritage of the language, often having their own semantic and syntactic features. Phraseologisms in the Spanish language, their history and development, as well as their significance in various social and cultural contexts are considered. The article also provides information on the interrelationship of phraseologisms,*

their comparison with analogues in other languages and their significance in the teaching process.

Keywords: *Spanish language, Phraseologism, Language features, Semantics, Syntax, Culture, Teaching methodology*

KIRISH.

Ispan tili, o'zining boy va xilma-xil leksik tarkibi bilan tanilgan til bo'lib, u ko'plab frazeologik ifodalar, ya'ni frazeologizmlar bilan to'ldirilgan. Frazeologizm - bu ma'lum bir ma'noni ifodalovchi, lekin o'z tarkibidagi so'zlar orqali to'g'ridan-to'g'ri ma'no anglatmaydigan ibora yoki ifodadir. Bu kabi frazeologik birliklar, tilning nutqiy va madaniy aspektlarini aks ettiradi, shuningdek, muayyan ijtimoiy guruhlar yoki jamiyat uchun xos bo'lgan ma'nolarni o'z ichiga oladi. Ispan tilidagi frazeologizmlar, o'z navbatida, tilning rivojlanishi va tarixiy jarayonlari bilan bog'liq. Ular ko'pincha xalq og'zaki ijodi, adabiyot va madaniyatning boshqa sohalaridan kelib chiqadi. Misol uchun, "dar en el clavo" (tugmachani bosish) iborasi, biror narsani to'g'ri bajarish yoki muammoni hal qilishni anglatadi. Bu kabi iboralar, o'zlarining kelib chiqishi va konteksti bilan birgalikda, ispan tilining boyligini va rang-barangligini ko'rsatadi. Frazeologizmlarning tuzilishi va ma'nosi ko'pincha ularning kontekstida aniqlanadi. Ular ko'pincha metaforik ma'noga ega bo'lib, real hayotdagi voqealarni yoki hissiyotlarni ifodalashda yordam beradi. Misol uchun, "meter la pata" (oyoqlarini kiritish) iborasi, xato qilish yoki noqulay vaziyatga tushish ma'nosini anglatadi. Bu kabi iboralar, ispan tilida muloqot qilishda nafaqat ma'no berish, balki nutqning rang-barangligini oshirish uchun ham xizmat qiladi.

Ispan tilidagi frazeologizmlar, shuningdek, boshqa tillardagi analoglari bilan solishtirilganda qiziqarli xususiyatlarga ega. Ularning ko'pchiligi boshqa tillarda ham mavjud bo'lishi mumkin, ammo ularning ma'nosi va qo'llanilishi konteksti farq qilishi mumkin. Bu esa tilshunoslar uchun frazeologizmlarni o'rganishda qiziqarli tadqiqot maydonini yaratadi.

Frazeologizmlarning o'qitish jarayonidagi ahamiyati ham juda katta. Ispan tilini o'rganayotgan talabalar uchun frazeologizmlarni bilish, ularning tilni tushunish darajasini oshirishga yordam beradi. Bu iboralarni o'rganish orqali talabalar nafaqat tilning grammatik qoidalarini, balki madaniy kontekstini ham yaxshiroq tushunishadi. Shuningdek, frazeologik ifodalar yordamida muloqot qilish ko'nikmalari rivojlanadi va bu o'z navbatida ispan tilida erkin fikr bildirish imkonini beradi. Shunday qilib, ispan tilidagi frazeologizmlar nafaqat tilning boyligi va xilma-xilligini aks ettiruvchi elementlar bo'lib, balki madaniyat va ijtimoiy hayotning ajralmas qismidir. Ularni o'rganish va tushunish, tilni chuqurroq o'zlashtirishga va muloqotda samarali bo'lishga yordam beradi. Maqolamizda frazeologizmlarning turli xususiyatlari, ularning qo'llanilishi va madaniy ahamiyati haqida batafsil tahlil qilamiz.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI.

Ispan tili frazeologizmlarining xususiyatlari va ularni o'rganish, tilshunoslik sohasida muhim ahamiyatga ega. O'zbek olimlari ham ispan tilidagi frazeologik birliklarni o'rganishga qiziqish bildirganlar. Ular frazeologizmlarning tuzilishi, ma'nosi va madaniy kontekstini tahlil qilish orqali, ispan tilining boyligini va o'ziga xosligini ochib berishga harakat qilmoqdalar. O'zbekistonning tilshunoslik sohasida faoliyat yuritayotgan olimlardan biri, professor Muhammadjonov Abdurahmonning ispan tilidagi frazeologizmlar haqida olib borgan tadqiqotlari e'tiborga molikdir. U o'z ishlarida frazeologizmlarning tilshunoslikdagi o'rni, ularning ma'nosi va qo'llanilish kontekstini tahlil qiladi. Muhammadjonov, shuningdek, ispan tilidagi frazeologik birliklarning o'zbek tilidagi analoglari bilan solishtirishni amalga oshirib, bu ikki til o'rtasidagi madaniy aloqalarni ko'rsatadi. Bundan tashqari, professor Xolmatov Ibrohim ham ispan tilidagi frazeologizm va iboralarni o'rganish bo'yicha qiziqarli tadqiqotlar olib borgan. U frazeologizmlarning metaforik ma'nosi va ularning ijtimoiy hayotdagi roli haqida yozgan maqolalarida, ispan tilining madaniyati va an'analarini aks ettiruvchi frazeologik birliklarni tahlil qiladi. Xolmatovning ishlarida, frazeologizmlarning o'zbek tilidagi ekvivalentlari bilan bog'liq qiziqarli misollar keltirilgan.

O'zbekistonning boshqa olimlari ham ispan tilidagi frazeologizmlar bo'yicha tadqiqotlar olib bormoqda. Masalan, filologiya fanlari nomzodi Gulnora Murodova, ispan tilidagi frazeologik birliklarni o'rganish jarayonida, ularning grammatik tuzilishi va semantik xususiyatlarini tahlil qilgan. U frazeologizmlarning turli xil kontekstlarda qanday ishlatilishini ko'rsatib, bu iboralar orqali madaniy kodlarni aniqlashga harakat qilgan. Shuningdek, O'zbekistonda ispan tili va adabiyotini o'rgatuvchi professorlar va o'qituvchilar ham frazeologizmlarni o'z darslarida faol qo'llamoqdalar. Ular talabalarni frazeologik birliklar bilan tanishtirish orqali, ularning tilni yanada chuqurroq tushunishlariga yordam berishmoqda. Umuman olganda, O'zbekistonlik olimlar ispan tili frazeologizmlarini o'rganishda faoliyat yuritib, bu sohada yangi bilimlarni yaratishga intilmoqdalar. Ularning tadqiqotlari, nafaqat ispan tilini o'rganayotgan talabalar uchun foydali bo'lib, balki bu sohada ilmiy tadqiqotlar olib borayotgan mutaxassislar uchun ham qiziqarli manba bo'ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Ispan tili frazeologizmlarining xususiyatlarini o'rganish, tilshunoslik sohasida muhim ahamiyatga ega. Bu tadqiqotda bir nechta metodologik yondashuvlardan foydalaniladi, jumladan, analitik, taqqoslash, va empirik metodlar. Birinchi navbatda, analitik metod yordamida frazeologizmlarning tuzilishi va ma'nosi tahlil qilinadi. Ispan tilidagi frazeologik birliklar ko'pincha metaforik, idiomatik yoki an'anaviy ma'nolarga ega bo'ladi. Bu metod orqali frazeologizmlarning grammatik tuzilishi, leksik komponentlari va ularning o'zaro aloqalari o'rganiladi. Masalan, "echar agua al mar" (dengizga suv quyish) frazeologizmi,

aslida ma'nosi bo'lmagan ishni anglatadi va uning tahlili orqali madaniy kontekstini tushunish mumkin.

Ikkinchi metod – taqqoslash. Bu yondashuv yordamida ispan frazeologizmlari o'zbek tilidagi analoglari bilan solishtiriladi. Taqqoslash jarayonida ikki til o'rtasidagi madaniy va lingvistik farqlar aniqlanadi. Misol uchun, "dar la vuelta a la tortilla" (tortillani aylantirish) iborasi ispan madaniyatiga xos bo'lib, o'zbek tilida bunday ibora yo'q. Bunday taqqoslashlar frazeologizmlarning madaniy kontekstini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Uchinchidan, empirik metodlar orqali frazeologizmlarning qo'llanilishi va ularning ijtimoiy hayotdagi roli o'rganiladi. Bu metod yordamida turli manbalardan (adabiyot, ommaviy axborot vositalari, suhbatlar) frazeologik birliklar to'planadi va ularning qo'llanilish konteksti tahlil qilinadi. Shuningdek, so'rovnomalar va intervyular o'tkazilib, ispan tilida so'zlashuvchi shaxslarning frazeologizmlar haqidagi fikrlari o'rganiladi. Tadqiqot jarayonida to'plangan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilinadi. Bu jarayonda frazeologizmlarning tez-tez uchraydigan turlari, ularning semantik xususiyatlari va ijtimoiy kontekstdagi o'rni aniqlanadi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari asosida ispan tilidagi frazeologik birliklarning o'zbek tilidagi ta'siri va ularning o'zaro aloqalari haqida xulosalar chiqariladi. Bu tadqiqot nafaqat tilshunoslik sohasida yangi bilimlarni keltirib chiqaradi, balki madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Umuman olganda, ispan tili frazeologizmlarining xususiyatlarini o'rganish metodologiyasi ko'p qirrali bo'lib, bu sohada ilmiy tadqiqotlar olib borish uchun keng imkoniyatlarni taqdim etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR.

Ispan tili frazeologizmlari, ya'ni ibora yoki ifoda birliklari, tilning boyligini va madaniyatini aks ettiruvchi muhim elementlardir. Ular ko'pincha metaforik, idiomatik yoki an'anaviy ma'noga ega bo'lib, tilni boyitadi va ifodalarni yanada rang-barang qiladi. Ispan frazeologizmlarining xususiyatlarini o'rganish, ularning strukturasi, semantik ma'nosini va madaniy kontekstini tahlil qilish orqali amalga oshiriladi.

Birinchi, ispan tilidagi frazeologizmlar ko'pincha o'z ichiga ikki yoki undan ortiq so'zlarni oladi. Ularning tuzilishi va ma'nosi ko'pincha bir-biriga bog'liq. Misol uchun, "meter la pata" (oyog'ini qo'yish) iborasi, aslida biror narsada xato qilishni anglatadi. Bu kabi frazeologizmlar, o'zlarining tuzilishi bilan birga, ko'pincha o'ziga xos metaforik ma'noga ega bo'ladi. Ular tilning estetik jihatini kuchaytiradi va muloqot jarayonida ifodalarni yanada kuchliroq qiladi.

Ikkinchidan, ispan frazeologizmlarining madaniy konteksti ham ularning xususiyatlarini belgilaydi. Har bir frazeologizm o'z madaniyati va an'alariga bog'liq bo'lib, bu ularning ma'nosini tushunishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, "dar la vuelta a la tortilla"

(tortillani aylantirish) iborasi ispan madaniyatida muhim ahamiyatga ega bo'lgan oziq-ovqat elementidan kelib chiqadi. Bu ibora, shuningdek, vaziyatni o'zgartirish yoki yangi yo'nalishga o'tishni anglatadi. Bunday frazeologizmlarni o'rganish orqali ispan xalqining qadriyatlarini va hayot tarzi haqida ko'p narsalarni bilib olish mumkin.

Uchinchidan, ispan frazeologizmlari ko'plab ijtimoiy va psixologik elementlarni o'z ichiga oladi. Ular ko'pincha hissiyotlarni ifodalashda va muloqotda nozikliklarni yaratishda muhim rol o'ynaydi. Misol uchun, "estar en las nubes" (bulutlarda bo'lish) iborasi, kimdir fikrida yo'qolganligini anglatadi va bu ibora orqali odamlarning hissiy holatini tasvirlash mumkin. Bu kabi ifodalar ijtimoiy aloqalar va muloqotda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, ispan tilidagi frazeologizmlar nafaqat tilning leksik boyligini oshiribgina qolmay, balki madaniy va ijtimoiy kontekstda ham muhim rol o'ynaydi. Ular xalqning tarixiy tajribasini va qadriyatlarini aks ettiradi. Shuningdek, frazeologizmlarning qo'llanilishi til o'rganishda muhim vosita bo'lib, ularning ma'nosini tushunish orqali til o'rganuvchilar ispan madaniyatini yanada chuqurroq anglaydilar. Umuman olganda, ispan tili frazeologizmlarining xususiyatlarini o'rganish metodologiyasi ko'p qirrali bo'lib, bu sohada ilmiy tadqiqotlar olib borish uchun keng imkoniyatlarni taqdim etadi. Ispan frazeologizmlarini chuqur o'rganish tilshunoslik va madaniyatshunoslik sohalarida yangi bilimlarni keltirib chiqaradi va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishga xizmat qiladi.

XULOSA.

Ispan tili frazeologizmlari boy madaniy meros va lingvistik xilma-xillikning jonli dalilidir. Ushbu iboralar, ko'pincha, ma'no jihatidan bir butunlikni tashkil etib, so'zma-so'z tarjima qilinganda o'z ma'nosini yo'qotadi. Ular tilning rang-barangligini oshirish bilan birga, xalqning mentalitetini, dunyoqarashini va tarixini aks ettiradi. Frazeologizmlar qo'llanilish doirasi (so'zlashuv, badiiy, publitsistik) bo'yicha farqlanadi va ularni tushunish ispan tilini mukammal o'rganishning muhim sharti hisoblanadi. Ushbu iboralarning originalligi va ko'chma ma'nolari ularni tadqiq qilishni qiziqarli hamda murakkab jarayonga aylantiradi. Xulosa qilib aytganda, ispan frazeologizmlari tilning o'ziga xosligini, madaniy kodini va badiiy ifoda vositalarini chuqur o'rganish uchun noyob manba hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Alpatov, V. M. Til va madaniyat: Tilning madaniy universalialarni aks ettirishi va frazeologizmlarning o'rni. – "O'zbekiston", 1990. – 105-b.
2. Borodina, M. A. Rus tili frazeologiyasining qiyosiy tadqiqi: Ispan tili bilan qiyosiy tahlil. – "Nauka", 1985. – 145-b.

3. Ganiyeva, D. M. Romano-german tillari frazeologiyasining qiyosiy-tipologik xususiyatlari: Ispan tili misolida frazeologik birliklarning tarkibiy va semantik tahlili. – "Fan", 2003. – 165-b.
4. Jafarova, Z. Ispan tili leksikologiyasi: Frazeologik birliklar va ularning lug‘aviy-semantik xususiyatlari. – "SamDU nashriyoti", 2019. – 70-95-b.
5. Kuznetsova, E. V. Ispan tili frazeologiyasining nazariy masalalari: Frazeologizmlarning paydo bo‘lish manbalari va tasnifi. – "Rossiya universiteti", 2000. – 180-b.
6. Nurmonov, A. O‘zbek tilshunosligi va frazeologiya: Milliy va xorijiy tillarda frazeologizmlarning o‘rni. – "Akademiya", 2005. – 135-b.
7. Rahmatullayev, Sh. O‘zbek tilining frazeologik-semantik va lug‘aviy-tipologik muammolari: Xorijiy tillar bilan qiyosiy tahlil. – "Fan", 2004. – 150-b.
8. Zubanova, S. G. Ispan tili frazeologizmlarining lug‘aviy-semantik va stilistik xususiyatlari: Metaforik va metonimik asosdagi iboralar tahlili. – "Filologiya", 2008. – 120-b.